

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

İSVİÇRE RAPORU

23. DÖNEM 5. YASAMA YILI
2011

Rapor, Komisyonun
09 Şubat 2011 tarihli
toplantısında kabul
edilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

İSVİÇRE RAPORU

1. GİRİŞ

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanununun 4'ncü maddesinin (f) fıkrasına göre Komisyonun görevlerinden biri, gerektiğinde dış ülkelerdeki insan hakları ihlallerini incelemek ve bu ihlalleri o ülke parlamenterlerinin dikkatlerine doğrudan veya mevcut parlamenter forumlar aracılığıyla sunmaktır. Yurtdışındaki insan haklarına ilişkin gelişmeleri gözlemleyen ve yurttaşlarımızın bu konulara ilişkin şikayetlerini inceleyen Komisyonumuz, bu görevi doğrultusunda 23'üncü dönemde sırasıyla Almanya, Hollanda, Fransa, Belçika ve İsviçre'yi ziyaret etmiştir. Komisyonun 17.06.2010 tarihli 39'uncu toplantısında İsviçre'yi ziyaret etmek üzere kurduğu Alt Komisyon 29 Kasım-3 Aralık 2010 tarihleri arasında İsviçre'de temaslarda bulunmuştur. Alt Komisyon İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı ve Mersin Milletvekili Mehmet Zafer ÜSKÜL, Kahramanmaraş Milletvekili Fatih ARIKAN, Sivas Milletvekili Malik Ecdar ÖZDEMİR ve Kars Milletvekili Gürcan Dağdaş'tan oluşmuştur ve Alt Komisyona Komisyon Uzmanı Halil İbrahim Bayar eşlik etmiştir.

2. AMAÇ

Yurtdışındaki yurttaşlarımızın bireysel başvuruları ve insan haklarına ilişkin diğer gelişmeleri izleyen Komisyonumuz herhangi bir ihlal iddiası ile karşılaştığında veya görüş alış verişi alması gerektiği bir durumda devletimizin yurtdışı temsilcilikleri, uluslararası örgütler, ilgili devletin Türkiye'deki temsilcilikleriyle temasa geçmekte veya bir Alt Komisyon görevlendirerek yurtdışına ziyaretler gerçekleştirmektedir. Avrupa'da çok sayıda yurttaşımızın yaşadığı ülkelerin ziyaret edilmesini kararlaştıran İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu aşağıdaki amaçlar dahilinde Alt Komisyonu görevlendirmiştir.

1. İsviçre'de minare yasağına ve suç işleyen yabancıların sınır dışı edilmesine ilişkin referandumlardan duyulan rahatsızlığı İsviçreli parlamenter ve federal yetkililere ileterek insan haklarına ilişkin konuların referanduma sunulmasının sakıncalarını vurgulamak.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

2. Ayrımcılık ve entegrasyon konularında yetkili makamlar ve yurttaşlarımızla görüşmelerde bulunarak entegrasyon konusunda hem yabancılara hem de yerli topluma düşen sorumluluğun önemi açıklamak.

3. İsviçre'deki ceza infaz kurumlarını ziyaret ederek, bu kurumların fiziki koşullarını gözlemlemek ve ziyaret edilen ceza infaz kurumlarında bulunan yurttaşlarımızla görüşerek buldukları ceza infaz kurumu hakkında bilgi almak.

4. İsviçre'de yaşayan yurttaşlarımızla görüşerek, yurttaşlarımızın ayrımcılığa maruz kalıp kalmadıkları, Türkçe ve kültürel eğitime ilişkin sorunların neler olduğu ve İsviçre'de bir yabancı olarak yaşamının getirdiği diğer sorunlar hakkında görüşmeler yapmak.

3. TEMASLAR

Alt Komisyon 29 Kasım-3 Aralık 2010 tarihleri arasında beş işgünü süresince İsviçreli parlamenterler, Federal yetkililer ve İsviçre'de yaşayan yurttaşlarımızla görüş alışverişinde bulunmuştur. Alt Komisyon sırasıyla Bern, Cenevre ve Zürih kentlerinde aşağıdaki görüşmeleri yapmıştır.

1. 29 Kasım, Ulusal Meclis Dış İlişkiler Komitesi Başkanı Christa Markwalder ve bazı üyeler,

2. 29 Kasım, İsviçre Dışişleri Bakanlığı Direktörü Didier Cassot Başkanlığındaki Federal Yetkililer,

3. 30 Kasım, İsviçre-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu eşbaşkanları Andreas Gross ve Cristophe Darbelley ile bazı üyeler,

4. 01 Aralık, Birleşmiş Milletler Cenevre Ofisi Daimi Temsilcimiz Oğuz Demiralp,

5. 02 Aralık, BM İnsan Hakları Yüksek Komiser Yardımcısı Kyung Wha-Kang,

6. 02 Aralık, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Brifingi, Dimitar Chalev,

7. 02 Aralık, Zürih Belediyesi Entegrasyon Servisi Başkanı Christof Meier ile görüşülmüştür.

8. Ziyaret Edilen Ceza İnfaz Kurumları

Thorberg Ceza İnfaz Kurumu,

Fribourg Bellechasse Ceza İnfaz Kurumu,

Regensdorf Ceza İnfaz Kurumu,

9. Vatandaşlarımızla Cenevre ve Zürih'te toplantılar yapılmıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

4. İSVİÇRE'DE YAPILAN REFERANDUMLAR VE İNSAN HAKLARI İLE İLİŞKİSİ

Doğrudan demokrasinin uygulandığı İsviçre Konfederasyonu'nda halk girişimi ve referandumlar bu yönetim şeklinin araçlarıdır. İsviçre Anayasası'nda referandumlara ilişkin hükümler halk girişimi ve referandum başlıklı ikinci kısımda, 138 ila 142'nci maddelerde yer almaktadır. Referandumlar, Anayasa'yı kısmen ya da tamamen değiştirmeye yönelik veya federal kanunlara ve bazı uluslararası antlaşmalara ilişkin halk girişimleriyle yapılır. Anayasa değişikliklerine ilişkin hükümlere baktığımızda, İsviçre Anayasası'nın 138'nci maddesine göre, halk girişimi ile Anayasa'nın tamamen değiştirilmesi için 100 bin imza on sekiz ay içerisinde toplanmalı ve referanduma gidilmelidir. İsviçre Anayasası'nın 139'ncü maddesi de halk girişimi ile Anayasa'da kısmi değişiklik yapılmasına ilişkin hükümleri içerir. Bu hükümlere göre, on sekiz ay içerisinde toplanacak 100 bin imza ile Anayasa'da taslaklı ya da taslaksız değişiklik teklifi yapılabilir. Eğer teklifler Anayasadaki halk girişimine ilişkin şartlara ya da uluslararası hukukun emredici hükümlerine aykırı ise Federal Meclis tarafından kısmen ya da tamamen geçersiz olarak ilan edilebilir. Halk girişimi taslaksız teklif şeklinde olursa Federal Meclis ya bir teklif hazırlayarak referanduma sunar ya da ön referanduma sunduktan çıkacak sonuca göre bir teklif hazırlar. Ayrıca 139'ncü maddeye göre Anayasa'da değişiklik yapmaya dair bir halk girişiminin teklifinin aksi hükümlerini içerebilen başka bir halk girişimi aynı süreçte yapılabilir ve bu iki teklif aynı anda referanduma sunulabilir. Böylesi bir durumda bir teklif lehine ya da her iki teklif lehine de oy verilebilir. Çıkan sonuca hangi teklif lehine Kanton ve halk tarafından verilen oyların yüzdeleri hesaplanarak referandum sonuçlanır.

Hukuki çerçevesi bu şekilde olan İsviçre'deki referandumların, minare yapımının yasaklanması ve suç işleyen yabancıların otomatik olarak sınır dışı edilmesi için uygulanması ve bu referandumlara ilişkin propaganda süreci Komisyonumuz tarafından dikkatle izlenmiştir. 29 Kasım 2009 tarihinde kabul edilen minare yapımının yasaklanmasına dair referandum sonucunda, İsviçre Anayasası'nın 72'nci maddesine eklenen 3'ncü fıkraya göre; "Minarelerin yapımı yasaklanmıştır." Bu referanduma giden süreçte, İsviçre Halk Partisi (SVP) öncülüğündeki Egerkingen Komisyonu ile bir halk girişimi başlatılmıştır. Bu girişim, minareleri İsviçre bayrağının üzerinde çarşafı kadın resimleri ile ya da İsviçre haritasını ortadan delip parçalayan resimlerle propaganda

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

yapmıştır.¹ Referandum yanlılarının Müslümanları rencide edici propagandaları devam ederken İsviçre Federal Konsey'i 27 Ağustos 2008 tarihinde bir açıklama yaparak; referandumun dini özgürlüklere ve ayrımcılık yasağına zarar verdiği, İsviçre Anayasası'nın temel değerleri ile çeliştiği, radikalizmle mücadelede etkin bir yol olmadığı ve dinler arası barışı tehlikeye attığı gerekçeleriyle minare yapımının yasaklanmasına karşı olduklarını" kamuoyuna duyurmuştur.² Federal Parlamento da bu girişimin reddedilmesi yönünde bir tavsiye kararı almıştır.³ 28 Kasım 2010 tarihinde kabul edilen diğer bir referandum ise suç işleyen yabancıların otomatikman sınır dışı edilmesine dair yapılmıştır. Bu referandum sürecinde kullanılan afişlerde kara koyun beyaz koyunların bulunduğu İsviçre bayrağı üzerinden tekmelenerek dışarı atılmaktadır.

Heyetimiz gerek Federal yetkililer gerek Federal Parlamenterlerle gerçekleştirilen tüm görüşmelerinde İsviçre'de yapılan bu referandumların ve propaganda sürecindeki ayrımcılık içeren söylem ve eylemlerin sakıncalarını dile getirmiştir. Sayın Üskül, insan haklarının kişilerin doğuştan sahip olduğu haklar olduğu üzerinde durarak, bu hakların kişilere başkaları tarafından verilmediğini bu nedenle başkalarının bu hakları alamayacağını vurgulamış ve bu nedenle insan haklarını kısıtlayan düzenlemelerde referandumlarla karar alınmaması gerektiğini ifade etmiştir. Sayın Üskül, Avrupa'nın bazı ülkelerinde olduğu gibi, İsviçre'de de yükselen yabancı düşmanlığı ve ayrımcılığın en önemli insan hakları sorunlarından biri olduğunu belirterek, politikacıların da yabancı düşmanlığını ayrımcılık içeren söylemlerle körüklediğini ifade etmiştir. İrkçı söylemlerle bazı politik hedeflere ulaşmanın ancak kısa vadede getirisi olabileceğini dile getiren Sayın Üskül, İsviçre'de insan haklarına ilişkin kararların referandumlarla alınmasının devamı halinde Anayasal sorunların yaşanabileceğini ifade etmiştir. İsviçreli parlamenterler ve yetkililer İsviçre'de yapılan referandumlara ilişkin hoşnutsuzluklara ve endişelere dair, referandumlar hakkındaki kaygıların farkında olduklarını, ancak İsviçre'de doğrudan demokrasi uygulandığı için referandumlardan çıkan sonuçlara saygı duymak zorunda olduklarını ve son olarak referandumların İsviçre devletinin uluslar arası yükümlülüklerini etkilemeyeceğini ifade etmişlerdir. İsviçre adalet ofisinden bir yetkili de insan haklarına ilişkin konuların

¹ Bkz., referandum taraftarlarınca kurulan bir web sayfası : <http://www.minarette.ch/> (Erişim Tarihi: 15.12.2010)

² <http://www.ejpd.admin.ch/ejpd/en/home/dokumentation/mi/2008/2008-08-27.html> (Erişim Tarihi: 15.12.2010)

³ <http://www.parlament.ch/d/mm/2009/Seiten/mm-spk-s-2009-03-27.aspx> (Erişim Tarihi: 15.12.2010)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

maalesef referandumlara konu olabildiğini, bunun esas sebebinin İsviçre’de doğrudan demokrasi uygulamasının insan haklarının gelişiminden önce yerleşmesinden kaynaklanabildiğini belirtmiştir

5. AYRIMCILIK VE ENTEGRASYON

Nüfusu 7.6 milyon olan İsviçre’de 1.6 milyon yabancı bulunmaktadır. Genel olarak yabancıların yüzde yirmisi İtalyan, yüzde on üçü Balkan milletlerinden, yüzde on biri Portekizli, yüzde on biri Alman, yüzde beşi Türk ve yüzde dördü de Fransız’dır. Ancak, bu sayılar haricinde İsviçre hemen her milletten insan yaşamaktadır. Mesela Zürih kentinde 170 ülkeden yabancı bulunmaktadır ve kentin yaklaşık yüzde kırk dokuzu İsviçreli değildir. Bu kadar çok yabancıya yaşadığı bir ülkede en önemli meselelerden biri ayrımcılık yapıp yapılmadığı ve yabancılar ve yerlilerin birbirlerine uyum sağlayıp sağlayamadıklarıdır. Heyetimiz İsviçre’de bulunduğu süre içinde hem İsviçre makamlarıyla hem yurttaşlarımızla bu konularda görüş alış verişinde bulunmuş ve bu konuda Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu’nun (ECRI) dördüncü İsviçre raporunun ayrımcılıkla ilgili tespitlerine de değinmeyi yararlı bulmuştur.

ECRI’nin dördüncü İsviçre izleme raporuna⁴ göre İsviçre’de istihdam, eğitim, sağlık hizmetleri ve topluma yönelik mal ve hizmetlerin sağlanmasında yabancılara karşı ayrımcılık yapılmaktadır. İstihdam alanında yaşanan ayrımcılık, yabancıların iş bulması, mesleki eğitim ya da stajyerlik gibi konularda kendini göstermektedir. Mesela, staj yapmak isteyen bir yabancı bir İsviçre kökenliye göre daha fazla oranda reddedilebilmektedir ve bu durum daha çok Balkan orijinli ya da Avrupa dışı ülkelerin vatandaşlarını etkilemektedir. Bu durumun üstesinden gelebilmek için Federal makamlar ve özel girişimler mesleki eğitim, staj bulma ve istihdam gibi konularda ayrımcılığı engellemek için projeler yapmaktadır. Eğitim alanında da yabancı ailelerin çocukları dezavantajlı konumdadır. Kendi dillerinin okullarda konuşulmaması çocukları kültürel ve sosyal alanda etkilemektedir. Her ne kadar hızlandırılmış eğitimle çocukların dil öğrenmesi için çaba harcansa da, İsviçre eğitim sistemi çocukların bu dezavantajlı konumdan sıyrılmalarını sağlayacak bir yapıda değildir. Nitekim Sayın Üskül, hem

⁴ <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Switzerland/CHE-CbC-IV-2009-032-ENG.pdf>

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

İsviçreli yetkililerle yapılan görüşmelerde anadilin önemine sıkça temas etmiş ve anadilini iyi konuşamayan, anadilini iyi öğrenemeyen çocukların bir yabancı dili de tam olarak öğrenemeyeceklerini ve esas kimliklerini koruyamayanların entegrasyonda sorun yaşayacaklarını ifade etmiştir. Ayrıca yurttaşlarımızla yapılan görüşmelerde, yurttaşlarımız bu konuda doğrudan bir ayrımcılığa maruz kalmadıklarını belirtmişler ancak gizli ayrımcılığa maruz kalabildiklerini dile getirmişlerdir. Vatandaşlarımız gizli ayrımcılığa örnek olarak bir öğretmenin çok iyi yabancı dil bilmeyen göçmen ailenin çocuklarıyla yeterince ilgilenmemesini göstererek, bunun nedeninin de öğretmenin göçmen ailenin haklarını savunacak kadar yabancı dil bilmediğini görmesi olarak açıklamışlardır. Ayrımcılığın yaşandığı diğer bir alansa konut bulma konusunda yaşanan sıkıntılardır. İsviçre’de yaşayan yabancılar konut bulma konusunda doğrudan ayrımcılığa maruz kalabilmektedir. Yabancılar, özellikle kısa süreli ikamet edecek olan Müslümanlar, Balkan ülkelerinden İsviçre’ye gidenler ve siyahlar, konut bulma konusunda zorluk çekmektedir. Ancak bu konudaki hakim görüş ev sahiplerinin konutlarını kiralayacağı kişileri özgürce seçebilecekleridir. Bu durumda sorumluluk kamu makamlarına düşmektedir. Nitekim, Federal Konsey bu konuda gettolaşmayı engelleyecek kentsel projeler tasarlamaktadır. Heyetimizin görüşmelerde bulunduğu yurttaşların bazıları da yabancı oldukları için konut bulmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda Zürih Belediyesi Entegrasyon Servisi Başkanı ile yapılan görüşmede Zürih’teki konutların yüzde 20’sine belediyenin sahip olduğunu, ancak boş olan bir konut başına yaklaşık 200 kişinin başvuruda bulunduğunu, bu nedenle aralarından seçim yapabilmek için maaş, çocuk sayısı gibi kriterleri göz önünde bulundurduklarını ifade etmiştir. Konut bulma konusunda yaşanan bu sıkıntılardan sonra yabancıların sağlık hizmetlerine erişimine bakıldığında, İsviçre vatandaşı olmayanların vatandaş olanlara kıyasla eşit fırsatlara sahip olmadığı görülmektedir. Bunun en önemli sebepleri, iletişim zorluğu ve yabancıların sağlık hizmetlerine erişim konusunda yeterli bilgiye sahip olmamalarıdır.

İsviçre yetkilileri yukarıda belirtilen bazı konularda ortaya çıkan ayrımcılığa karşı çalışmalar yapıyor olsa da, SVP’nin yabancılara karşı ön yargılı tutumu ve yabancılar aleyhindeki düzenlemelerde toplumu yanlış yönlendirerek ön ayak olması, ayrımcılığa karşı mücadelelerden daha dikkat çekicidir. Müslümanlar için kutsal olan minare yapımının yasaklanması, 2008 yılında yürürlüğe giren yeni yabancılar

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Yasasından önce, yabancıların vatandaş olabilmeleri için on yıl ikamet kendiliğinden vatandaşlığı getiriyorken, artık vatandaşlık için idari kararın gerekmesi ve bu yüzden aile birleşiminin zorlaşması ve son olarak suç işleyen yabancıların otomatik olarak sınır dışı edilebilmesi gibi düzenlemeler ayrımcılığı keskinleştirmiştir.

Hemen her milletten insanın yaşadığı İsviçre’de ayrımcılık kelimesinin telaffuz edilmesi oldukça üzücüdür. Ayrımcılığın varlığı başka bir soruna işaret etmektedir; o da entegrasyon sorunudur. Ayrımcılık ve entegrasyonun beraber anılmasının sebebi aslında entegrasyonun iki boyutlu olduğunu, yabancılar kadar yerlilerin de sorumluluğu olduğunu vurgulamak içindir. Çünkü entegrasyon kelimesi kullanıldığında ve bu konuda sorunlardan bahsedildiğinde her zaman yabancıların entegre olamamasından şikayetçi olunmaktadır. Oysa bir yabancı, daha çoğunlukta olan yerli toplumda, bazı farklılıkları nedeniyle eğitim, sağlık gibi alanlarda ayrımcılığa maruz kalıyorsa bu yerli toplumun yabancıları entegre olamadığının göstergesidir. Nitekim Heyetimiz temalarında, entegrasyonun hem yabancıların hem de yerli vatandaşların birbirine uyum sağlamasını içeren çift taraflı bir olgu olduğuna dikkat çekerek, “asimilasyona hayır, entegrasyona evet” düsturu ile yurttaşlarımızın kültürel kimliklerini kaybetmeden buldukları ülkelerin dillerini öğrenmelerini ve vatandaş olmalarını desteklediklerini vurgulamıştır. Yurtdışında bulunan vatandaşlarımızın buldukları ülkenin sosyal ve siyasi faaliyetlere katılarak yaşadıkları toplumun bir parçası olmaları gerektiğini her zaman vurguladıklarını belirten heyetimiz, bu konuda Almanya, İsviçre gibi ülkelerin milli futbol takımlarında Türk kökenli futbolcuların olmasından oldukça memnun olduklarını ifade etmiştir. Ancak, yurttaşlarımızın entegrasyon konusunda sorumlulukları her zaman ifade edilirken, yerli toplumların bu konudaki sorumluluğunun göz ardı edilmesi ve bu konuda ciddi çalışmaların yapılmaması Heyetimiz tarafından önemle dikkat çekilen konu olmuştur. Yurttaşlarımızın yaşadığı Avrupa ülkelerinde karşılaşılan temel sorunlar, yurttaşlarımızın yabancı dil öğrenememesi, bu yüzden çocukların da yeterli eğitim alamaması olarak görünmekte ve bu sorunların üstesinden gelinebilmesi için tüm sorumluluk yurttaşlarımıza yüklenerek, yabancı dil bilmeyen ve bu nedenle iyi eğitim alamayan Türklerin entegre olamadıkları sürekli belirtilmektedir. Halbuki, İsviçre’de yapılan görüşmelerde İsviçre’de doğup büyümüş, çok iyi yabancı dil öğrenmiş, üniversiteyi bitirmiş ve mesleklerini icra etmekte olan, başka bir deyişle tam olarak entegre olmuş Türkler bile İsviçre’de ayrımcılığı ciddi şekilde hissettiklerini

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ifade etmişlerdir. İsviçre’de bir yabancı olmanın ötesinde o toplumun parçası olmuş eğitilmiş ve çok iyi yabancı dil konuşan bu Türklere bazıları, İsviçre toplumuna ait olmalarına rağmen bu toplumun kendilerini her zaman başka bir topluma ait gördüklerini ve hatta çok iyi yabancı dil konuşabilmelerinin, İsviçre doğup büyümelerinin ve kendilerini İsviçreli olarak kabul etmelerinin bu ayrımcılığı tam olarak hissetmelerine neden olduğu için avantaj değil dezavantaj olduğunu ifade etmişlerdir. Entegrasyon kelimesinden nefret ettiğini dile getiren bir Türk, “ben burada büyüyen, eğitim alan ve çalışan birisi olarak bu toplumun parçası olmama rağmen, İsviçrelilerin kendilerini bu topluma ait hissettirmediklerinden bahisle Türkiye’ye dönmeyi bile düşündüğü” ifade etmiştir. Temaslarında yerli toplumun da entegre olmasının önemini vurgulayan Heyetimiz, İsviçre’nin sadece kişi başına düşen milli gelirinin yüksekliği açısından değil, çok sayıda yabancıyla ülkede yaşamaları ve katkıda bulunmaları sayesinde yabancı nüfus açısından da en zengin ülkelerden olduğu belirtilerek, yerli toplumun yabancılara uyum sağlayabilmesi için çalışma yapılması gerektiğini görüşmelerinde irdelenmiştir.

Ancak Heyetimiz yaptığı görüşmelerde çift taraflı entegrasyon konusunda yeterli çaba görememiştir. Federal düzeyde yapılan görüşmelerde yerli toplumun yabancılara uyum sağlaması için kapsamlı ve uzun süreli projelerden bahsedilememiştir. Bu hususta en dikkat çekici görüşme Zürih Kenti Entegrasyon Servisi Başkanı ile yapılmıştır. Sayın Başkan, Türk olmak ile İsviçre toplumunun bir parçası olmanın çelişmediğini, hem yüzde yüz Türk hem de yüzde yüz İsviçreli olunabileceğini, bu inançla Zürih’te çok fazla entegrasyon çalışması yapıldığını belirtmiştir. Bu çalışmaların doğumdan ölüme, eğitimden barınmaya kadar bir çok alanda yapıldığı, mesela her dinin ayrı bir cenaze töreni olduğunu, farklı dini törenler için çalışmalar yapıldığını, örneğin Ramazan ayında Müslümanları davet ettiklerini ya da cenaze törenlerini her dinin gereklerine göre yaptıklarını Servis Başkanı belirtmiştir. Ayrıca, yüzde 49’u İsviçreli olmayan ve 170 milletten farklı insanın yaşadığı Zürih Kent’inin yabancılara aleyhindeki düzenlemeleri de desteklemediği belirtilerek, suç işleyen yabancılara sınır dışı edilmesine yönelik referandumun yüzde altmış üç oranında reddedildiğini ifade edilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

6. CEZA İNFAZ KURUMLARI

Türkiye'deki ceza infaz kurumlarını sürekli denetleyen İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, idari uygulamalardan ya da ilgili mevzuattan kaynaklanan sorun olması durumunda gerekli çözümleri önermektedir. Alt Komisyon İsviçre ziyaretinde üç adet ceza infaz kurumunu ziyaret ederek, bu kurumlardaki yurttaşlarımızla görüşmüş, ceza infaz kurumlarının fiziki koşulları hakkında gözlemlerde bulunmuş ve İsviçre ceza infaz sistemi hakkında görüş alış verişinde bulunmuştur. Heyet, Thorberg, Bellechasse ve Regensdorf Ceza İnfaz Kurumlarını ziyaret etmiştir. Ziyaret edilen bu ceza infaz kurumu genel olarak değerlendirildiğinde her üç ceza infaz kurumunda kalan yurttaşlarımızın ceza infaz kurumu koşullarından şikayetçi olmadıkları, Müslümanlara verilen yemeklere dikkat edildiği ve fiziki koşulların iyi olduğu gözlenmiştir. Ayrıca ceza infaz kurumlarında tüm tutuklu ya da hükümlüler hafta içi çalışmak zorundadır. Dışarıdan talep edilen bir çok ürüne yönelik olarak oluşturulan atölyelerde belli bir ücret karşılığında herkes çalışmaktadır. Bu çalışmalar kurumun bütçesine katkısı sağladığı gibi, tutuklu ve hükümlülerin vakitlerini değerlendirme imkanı oluşmakta ve para kazanabilmektedirler.

Heyetimiz ilk ziyaretini 30 Kasım'da Thorberg Ceza İnfaz Kurumu'na yapmıştır. Burada 12 adet yurttaşımızla ceza infaz kurumu görevlilerinin olmadığı bir salonda konuşulmuştur. Yurttaşlarımız ceza infaz kurumu hakkında herhangi bir şikayetlerinin olmadığı ifade ederek, şikayetlerini İsviçre mahkemeleri üzerinde yoğunlaştırmışlardır. Tutuklu ve hükümlülerin kaldıkları odaları da ziyaret eden heyetimiz, fiziki koşullarda herhangi bir aksaklık görmemiştir. Tutuklu ve hükümlüler odalarına televizyon, video oyunu, internet bağlantısı olmayan bilgisayar koyabilmektedir. Saat 18:00 ile 21:00 arasında tüm odaların kapıları açılmakta ve bu sayede tutuklu ve hükümlüler birbirleriyle görüşebilmektedir.

Thorberg Ceza İnfaz Kurumu'na yapılan ziyaretten sonra Heyetimiz Bellechasse Ceza İnfaz Kurumu'nu ziyaret etmiştir. Ceza infaz kurumunda Fribourg Kantonu Adalet Bakanı, kurum müdürü, kurum görevlileri ve yurttaşlarımızla görüşülmüştür. Öncelikle Fribourg Kantonu Adalet Bakanı ile yapılan görüşmede, Sayın Bakan, İsviçre'de polis, ceza infaz kurumları ve okulların kantonların yetki alanı içinde olduğunu belirterek Bellechasse Ceza İnfaz Kurumu'nun kendi kanunu ve yönetmeliği olan otonom bir

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

kurum olduğunu ifade etmiştir. Sayın Üskül'ün tutuklu ve hükümlülerin idari ve diğer insan haklarına ilişkin sorunları ile ilgili olarak hangi mercilere başvurabileceğine dair sorusuna Sayın Bakan, İsviçre'de Komisyonumuzun benzeri bir insan hakları komisyonu olmamakla beraber bu konuda Federal düzeyde bir İnsan Hakları Enstitüsü kurulması için çalışmalar yapıldığını, böyle bir kurum olmasa da tutuklu ve hükümlülerin şikayetlerini öncelikle ceza infaz kurumu idaresine, daha sonra Kanton Adalet Bakanlığına ve en son aşamada da idare mahkemesine iletebileceklerini belirtmiştir. Hangi konularda şikayetler aldıkları sorusuna da Sayın Bakan, dört yıllık görev süresi boyunca işkence ve kötü muamele konusunda hiç şikayet almadıklarını, şikayetlerin daha çok disiplin cezalarına ilişkin olduğu yanıtını vermiştir.

Kanton Adalet Bakanı ile yapılan görüşmeden sonra Heyetimiz, ceza infaz kurumu hakkında kurum müdüründen bilgiler almış ve kurum içerisinde gözlemlerde bulunmuştur. Bellechasse Ceza İnfaz Kurumu cezanın infaz edildiği klasik bir ceza infaz kurumundan öte, değişik alanlarda üretim olanaklarının, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yapıldığı özerk bütçesi olan bir kurumdur. 1898 yılında kurulan kurum günümüze kadar sadece sekiz adet müdür değiştirmiş olup, mevcut müdür sekiz yıldır görevinin başındadır. Yıllık bütçesi on beş milyon avro civarında olan bütçesinin yaklaşık yedi milyon avrosunu kurum kendi üretimiyle sağlamaktadır. 89 adet binadan ve 460 hektarlık alandan oluşan kurum, İsviçre'nin ikinci büyük tarım kompleksidir ve kurumda tarım faaliyetlerinin yanı sıra, marangozhane gibi atölye çalışmaları da vardır. Hükümlüler hayvancılıktan, tarıma, el işlerinden, marangozluğa dayalı bir çok iş alanında çalışabilmektedir. Çalıştığı sürece hem para kazanan hem de meslek edinen hükümlüye bir sertifika verilmektedir. Ayrıca, bir işte çalışmak infaz sürecinin de sorunsuz geçmesini sağlayabilmektedir. Nitekim kurumda bulunan yurttaşlarımızla yapılan görüşmede, yurttaşlarımız herhangi bir şikayette bulunmamış, Müslümanlara verilen yemeklere dikkat edildiğini ve kurumda bulunan Müslümanlarla cuma namazı kılabildiklerini ifade etmişlerdir.

Bellechasse Ceza İnfaz Kurumu ziyaretinden sonra Heyetimiz Zürih Kantonuna bağlı Regensdorf Pöschwies Ceza İnfaz Kurumunu ziyaret etmiş, kurumda 21 adet yurttaşımızla ve kurum yöneticileri ile görüşmüştür. Yurttaşlarımızla yapılan görüşmede yurttaşlarımız ceza infaz kurumu şartlarından ve yemeklerinden memnun olduklarını dile getirmişler, ancak sürekli çalıştıkları kurumda izin haklarının olmadığından

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

yakınmışlardır. İzin haklarının olmaması ile ilgili olarak Heyetimiz, kurum yöneticileri ile görüşerek, çalışan her kişinin yılda belli bir süre izin kullanma hakkının olması gerektiği vurgulanmış ve ceza infaz kurumunda da olsa çalışan kişilerin izin kullanabilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kurum yöneticileri ise mevzuatta çalışan hükümlü ya da tutuklulara izin hakkı verilmediğini, ancak hastalık gibi durumlarda izin kullanabildiklerini ifa etmişlerdir. Heyetimiz ceza infaz kurumundaki ortak yaşam alanlarını, odaları ve atölyeleri dolaşarak fiziki alanları gözlemlemiştir ve herhangi bir olumsuzluğa rastlamamıştır. Ziyaret edilen Thorberg ve Bellechasse ceza infaz kurumları gibi Pöschwies Ceza İnfaz Kurumu da bir çok atölyeyi bünyesinde barındırmaktadır ve kurumda bulunan tüm hükümlü ya da tutuklular çalışmakta ve çalışmalarının karşılığı olarak ücret almaktadırlar. Bu kurumda da Müslümanlara verilen yemeklere dikkate edilmekte ve Müslümanların toplu ibadet edebilmelerine imkan tanınmaktadır. Kuruma sırayla her cuma, Türk ve Mısırlı imamlar gelerek cuma namazı kıldırılmaktadır. Bu imamlar cuma ve pazartesi günleri de Kur'an ve din dersi vermektedir.

Heyetimiz ziyarette bulunduğu ceza infaz kurumlarından memnun kalmasına rağmen, İsviçre ceza infaz sistemindeki bir aksaklığı da dikkat çekmek istemektedir. Her ceza infaz kurumunu ziyarette yapılan görüşmelerde bazı hükümlüler, cezaları infaz edilmesine rağmen toplum için tehlike oluşturması ya da akıl hastalığı nedeniyle mahkeme kararıyla ceza infaz kurumunda tutulmaya devam edildiklerini ifade etmiştir. Dört adet yurttaşımız tahliye tarihleri geçtiği halde psikolojik tedavi gördükleri için tahliye edilmediklerini belirtmiştir. Bu konuda İsviçre mevzuatına baktığımızda, bu hususun İsviçre ceza kanununun güvenlik tedbirleri başlıklı ikinci kısmında, 56 il 73'ncü maddeleri arasında düzenlendiğini görürüz. Bu hükümlere göre, özetle, bir güvenlik tedbiri bir ceza, suçlunun gelecekte işleyebileceği suçları engellemek için yeterli değilse, suçlunun tedavi edilmesi gerekliyse ve akıl bozukluğu varsa uygulanır. Eğer suçlunun ciddi bir akıl bozukluğu sorunu varsa ve akıl bozukluğu işlenen cürüm veya kabahatin sebeplerinden biri ise ya da güvenlik tedbiri akıl bozukluğunun etken olduğu suçların gerçekleşme ihtimalini azaltması bekleniyorsa tedavi kararı verilebilir. Tedavi uygun bir psikiyatri ya da tedavi kurumunda icra edilmelidir. Eğer firar etme ya da suç işleme riski varsa güvenli bir kurumda tedavi olmalıdır. Ayrıca gerekli tedavinin uzman kişilerce yapılacağı garanti edilen bir ceza infaz kurumunda da tedavi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

gerçekleştirilebilir. Mahkeme, cinayet, tecavüz, saldırı, hırsızlık, soygun, kundakçılık gibi 5 yıl ya da daha fazla gerektiren, kişilerin fiziksel, psikolojik ve cinsel bütünlüğüne zarar veren suçlarda ve suçlunun kişisel özellikleri ve koşullar nedeniyle veya suçun nedeni olan akıl bozukluğu durumlarında, suçlunun benzer suçu işlemesi bekleniyorsa güvenlik tedbiri uygulanmasına karar verebilir. Burada heyetimizin insan haklarına aykırı bulduğu husus bir kişinin akıl hastalığı ya da psikolojik rahatsızlığı nedeniyle ceza infaz kurumunda tedavi edilmesidir. Bu konuda Pöschwies Ceza İnfaz Kurumu yetkilileri ile görüşmelerde bulunan Heyetimize yetkililer, kurumda tahliye edilmesi gerektiği halde psikolojik rahatsızlığı ya da akıl hastalığı nedeniyle tutulabildiğini, çünkü sağlık kuruluşlarının bu kişileri kabul etmediğini ifade etmişlerdir. Heyetimiz ise cezası infaz edildiği halde bir kişinin ceza infaz kurumunda tedavi edilmesinin insan haklarına aykırı olduğunu, bir hastanın tedavisinin sağlık kuruluşlarında gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Yetkililer ise kendilerinin sadece icra makamı olduklarını, mevzuattaki hükümleri uygulamaları gerektiğini, ayrıca cezası infaz edilmiş ama tedavi edilmesi gereken bir kişiyi sağlık kuruluşlarının kabul etmediğini tekrar tekrar ifade etmişlerdir.

7. İSVİÇRE'DEKİ TÜRK TOPLUMU VE SORUNLARI

İsviçre'de kırk beş bin kadarı çifte vatandaş olmak üzere yüz yirmi bin civarında vatandaşımız yaşamaktadır. İsviçre'de işsizlik oranı yüzde 2.6 iken vatandaşlarımız arasındaki işsizlik oranı yüzde 7 civarındadır. İsviçre'de Türk Dili ve Kültürü derslerini vermek üzere 33 adet öğretmenimiz bulunmaktadır. Öğretmenlerimizin verdiği bu dersler 3.500 Türk öğrenci katılmaktadır. Ülkemizin İsviçre'de Bern Büyükelçiliği, Zürih ve Cenevre Başkonsoloslukları, Birleşmiş Milletler ve Dünya Ticaret Örgütündeki Daimi Temsilcileri ile birlikte beş adet temsilciliği bulunmaktadır.

Heyetimiz vatandaşlarımızla Cenevre ve Zürih'te görüşmeler yapmıştır. Vatandaşlarımıza Heyetin, İsviçre'deki yetkili makamlarla insan hakları ile ilgili olarak görüş alış verişinde bulunduğu ve bazı ceza infaz kurumlarının da ziyaret edildiği belirtilmiş ve İsviçre'de yaşayan yurttaşlarımızın da İsviçre'deki sorunlar hakkındaki fikir alış verişinde bulunulmuştur.

Heyetimiz yurttaşlarımıza hem buldukları ülkenin dilini öğrenmelerini hem o ülkenin vatandaşı olarak her aşamadaki sosyal ve siyasal yaşama katılmalarının

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

vurgulayarak İsviçre'deki Türk toplumun Avrupa'nın diğer ülkelerinde yaşayan yurttaşlarımızla kıyaslandığında daha az uyum sorunu yaşadığını belirtmiştir. Bu konuda Lozan kentinde yaşayan bir yurttaşımız sekiz yaşında İsviçre'ye geldiğini, bir çocuk olarak eğitim hayatı zor geçse de şimdi kendi çocuklarının aynı sorunları yaşamadıklarını, mesela İsviçreli ailelerin çocukları ile kendi çocuklarının birbirlerine misafir olduklarını, başka bir deyişle entegrasyon sorunu yaşamadıklarını ifade etmiştir. Ancak başka bir vatandaşımız yabancıların sadece isminden dolayı bile iş ve konut bulmada ayrımcılık yaşadığını, yabancı düşmanlığının 2001 yılından itibaren tırmanışta olduğunu ifade etmiştir. Kendi kimliğini koruyarak yabancı bir topluma tam olarak entegre olmanın mümkün olduğunu, bunun için yurttaşındaki yurttaşlarımızın ortak hareket etmesi gerektiği Heyetimizce belirtilerek, farklı görüşleri temsil eden bir çok Türk derneği olduğu, bunun bir zenginlik olmakla beraber birlikte hareket etmenin de lüzumlu olduğu ifade edilmiştir.

Türkçenin öğretilmesi konusunda zorluk yaşadıklarını ifade eden vatandaşlarımız İsviçre'de bu konuda bir birlik olmadığını, her Kantonun ayrı bir düzenlemesi olduğunu ifade etmişlerdir. Nitekim İsviçre'de her Kanton'da ayrı bir eğitim bakanlığı ve her bakanlığın da ayrı bir eğitim rejimi bulunmaktadır. Kantonların koordinasyonu için Kanton Eğitim Bakanları Konferansı kurulmuştur ve Kanton eğitim bakanlarının olduğu genel kurul karar vermeye yetkili organdır. Türkçe dersleri Kantonlardaki eğitim müdürlükleri ile işbirliği ile okul saatleri dışında bazı yerlerde ise cumartesi günleri verilmektedir. Bunun sebebi olarak derslerin okul saatleri içine alınması halinde, bu uygulamanın tüm yabancıları kapsaması gerektiğini belirtilmiştir. Türkçe eğitimine ilişkin bir ahdi durumun oluşması için Dışişleri ve İçişleri Bakanlığı Türkçe Derslerine İlişkin İşbirliği Esasları adlı bir belge hazırlayarak İsviçreli makamlara tevdi edilmiş olup bu konuda görüşmeler devam etmektedir. Son olarak Türkçe'nin öğretilmesi konusunda en önemli sorunlardan biri de İsviçre'de bir eğitim müşavirinin bulunmamasıdır. 26 adet Kanton'un ve dolayısıyla 26 farklı eğitim bakanlığı ve rejiminin olduğu İsviçre'de eğitim konusunda uzman bir kişinin çalışması oldukça elzemdir.

Minarelerin yapımının yasaklanması ve suç işleyen yabancıların sınır dışı edilmesine yönelik referandumlara ilişkin olarak yetkili makamlarla yaptıkları görüşmelerde, insan haklarına ilişkin konular hakkında referandumlarla karar

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

verilmemesi gerektiğinin vurgulandığı, bu tür düzenlemelerin siyasetçilerin yabancı düşmanlığını körüklemesi nedeniyle halk tarafından onaylandığının belirtildiği ifade edilerek bu konuda vatandaşlarımızın görüşleri alınmıştır. Vatandaşlarımız bu referandumlarda aslında SVP'nin örgütlü ve yoğun çalışması nedeniyle olumsuz sonuçlar alındığını ifade ederek, küçük yerlerde yaşayan İsviçrelilerin yabancılara karşı daha fazla önyargısı olduğunu, çünkü bu insanların yabancılarla çok fazla diyalogu olmadığını ve SVP'nin yoğun propagandası ile bu kişileri etkileyebildiğini belirtmişlerdir.

8. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İNSAN HAKLARI YÜKSEK KOMİSERLİĞİ'NDE YAPILAN TEMASLAR

Heyetimiz, 02 Aralık 2010 tarihinde BM İnsan Hakları Yüksek Komiser Yardımcısı Kyung Wha-Kang ve Yüksek Komiserlik Avrupa ve Orta Asya Bölümü Başkanı Dimiter Chalev ile görüşmüştür. Görüşmede Dimiter Chalev Yüksek Komiserliğin işleyişi hakkında bilgi verirken, Kyung Wha-Kang ile Türkiye'deki insan haklarının gelişimi üzerine görüş alış verişi yapılmıştır. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (BMİHYK) BM'ye üye ülkelere adalet yönetimi, yasama reformları ve seçim süreçleri gibi konularda teknik destek sağlayan BMİHYK, kurumsal olarak BM İnsan Hakları Konseyi'ne sekreteryaya hizmeti vermektedir. Yüksek Komiser Genel Kurul tarafından atanır ve faaliyetlerinden dolayı Genel Sekretere karşı sorumludur.

Sayın Üskül, Yüksek Komiser Yardımcısı Kyung Wha-Kang'a Heyetimizin İsviçre'de bulunma amacının İsviçreli parlamenterler, federal ve yerel yetkililer ile, İsviçre'de bulunan Türkler ile görüşmek ve bazı ceza infaz kurumlarını ziyaret etmek olduğunu belirtmiştir. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun çalışmaları hakkında bilgi veren Sayın Üskül, Komisyon'un bireysel başvuruları incelediğini, yurt içinde denetimler yaptığını, insan haklarına ilişkin yerli ve yabancı resmi makamlarla ve sivil toplum kuruluşları ile irtibat halinde olduğunu ifade ederek, her yıl çalışmalara ilişkin faaliyet raporu yayınlandığını ve BMİHYK'ne gönderildiğini dile getirmiştir. Komiser Yardımcısı Türkiye'de insan haklarına ilişkin meydana gelen hızlı gelişmeyi memnuniyetle izlediklerini belirtmiştir. Türkiye'de yapılan Anayasa referandumunu yakından takip ettiklerini söyleyen Komiser Yardımcısı, yapılan değişikliklerin önemli

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

olduğunu ve ilgili uyum yasalarının yapılmasını temenni ettikleri ifade etmiştir. Özellikle insan hakları kurumu ve kamu denetçiliği hakkındaki düzenlemelerin yasallaşmasının önemini vurgulayan Komiser Yardımcısı, İnsan Hakları Kurumunun bağımsız olmasına dikkat edilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. İnsan Hakları Kurumuna ilişkin yasa tasarısının Komisyon’da olduğunu ifade eden Sayın Üskül, kurumun, nitelik, çalışma ve bütçe bakımından bağımsız bir yapıya sahip olacağını belirtmiştir.

Sayın Üskül görüşmenin devamında İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu’nun 2007 yılında itibaren kuruluşundan beri en yoğun çalışmaları yaptığını, on bine yakın bireysel başvuru ile birlikte, Komisyonun kuruluşundan bu yana hazırlanan 102 raporun 40 adetinin bu dönemde hazırlandığını dile getirerek insan haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları resen veya bireysel başvurular aracılığıyla incelediklerini ifade etmiştir. İnsan hakları ihlallerinin her yerde yaşanabileceğini belirten Sayın Üskül, önemli olanın etkin soruşturmanın gerekliliği olduğunu vurgulamıştır ve Türkiye’nin bu konuda büyük gelişme kaydederek bazı Avrupa ülkelerine örnek hale geldiğini ifade etmiştir. Bu konuyla ilgili olarak Sayın Üskül, Komisyonun Türkiye’de bir ceza infaz kurumunda işkence iddiası ile ilgili olarak inceleme yaptığını ve suçluların gerekli cezaya çarptırıldığını belirterek Belçika’da bir ceza infaz kurumunda bir yurttaşımızın ölümünün etkin soruşturulma yapılmadığı için aydınlatılmadığını ve Belçika’ya giden bir Heyetimizin o ceza infaz kurumuna girmesine izin verilmediği örneğini vermiştir. Ayrıca Fransa’nın Romanları sınır dışı edilmeye başladığını ve İsviçre’de suç işleyen yabancıların otomatikman sınır dışı edileceğini ve buna benzer ayrımcı uygulamaların gelişmiş ülkelerde yaygınlaşmaya başladığını ifade etmiştir. Komiser Yardımcısı yabancılara karşı ayrımcılık yapan ülkelerin utanç duyması gerektiğini vurgulayarak, BMİHYK’nin Brüksel’de de ofis açarak bu tür sorunları daha yakından takip etmeyi amaçladığını, ayrıca Fransa’yı da kınadıklarını belirtmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

9. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

İsviçre’ye gerçekleştirilen ziyarette İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu’nu temsil eden bir Alt Komisyon’un referandumlar, entegrasyon, yabancıların sorunları, Türk toplumunun yaşadığı sıkıntılar konularında görüş alışverişlerinde bulunmuş ve bazı ceza infaz kurumlarını ziyaret etmiştir. İsviçre’de yapılan referandumlara ilişkin duruşu “insan haklarını sınırlayan düzenlemelerin referanduma sunulmaması gerektiği” ve “insan hakları kişilerin doğuştan sahip oldukları, kimsenin kimseye vermediği, dolayısıyla başkalarının da kısıtlayamayacağı haklar” olduğunu belirten Heyetimiz, İsviçre’de minare yapılmasının yasaklanmasına ve suç işleyen yabancıların sınır dışı edilmesine dair referandumların yabancı düşmanlığını körüklediği ve hemen her milletten yabancı insanların yaşadığı İsviçre’nin imajını zedelediği kanaatindedir. Yapılan görüşmelerde İsviçreli yetkililer ve Türk toplumu temsilcileri referandumlardan çıkan sonuçların üzüntü verici olduğunu ifade etmişlerdir. Gerek parlamenterler gerek federal yetkililer referandumlardan çıkan sonuçlardan üzüntü duysalar da İsviçre Anayasası’na göre halk girişimleriyle gerçekleştirilen referandumları uluslararası yükümlülükler haricinde engellemenin mümkün olmadığını, halkın tercihlerine saygılı olmak gerektiği görüşünde birleşmişlerdir. Ancak, halk iradesinin yansıtılmasının doğrudan aracı olan referandumlar, politik hedeflerini gerçekleştirmek isteyenlerin aracı haline de dönüşebilmektedir. Nitekim minare yapımına ve yabancıların sınır dışı edilmesine ilişkin referandumların propaganda süreci halkın daha doğru tercihte bulunmasını sağlayacak, açıklayıcı ve bilgilendirici bir süreçten ziyade, Müslümanları ve yabancıları rencide eden bir süreç olmuştur ve yabancı düşmanlığı körüklenerek sonuca ulaşılmıştır. Öyle görünüyor ki, İsviçre’de yabancıların ve farklı dinden olanların haklarını kısıtlayıcı referandumlar İsviçre Halk Partisi’nin korkulara hitap eden yanlış politikalarının uzantılarıdır. Bu yüzden İsviçre temel hak ve özgürlükleri zedeleyici referandumları engellemenin bir yolunu bulmalıdır.

İsviçre gibi çok sayıda yabancıların bulunduğu ülkelerde, yabancıların kimliklerini kaybedeceği, yerli toplumların da yabancıların topluma hakim olacağı korkuları nedeniyle, yerli toplumla yabancı toplum arasında uyum sorunu olabilir. Bu korkuları gidermenin yolu toplumların birbirlerini anlamaları ve tanımlarını sağlayacak

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

entegrasyonu sağlamaktır. Bu noktada entegrasyonun hem yerli toplumun yabancılara hem de yabancının yerli topluma uyum sağlaması olarak iki boyutlu olduğu görülür. Avrupa’da Türklerin yoğun olarak yaşadığı ülkelere bakıldığında entegrasyonun başlıca sorunlardan biri olduğu görülmektedir. Fakat entegrasyon konusunda hemen tüm sorumluluk genelde yabancılara yüklenerek, yabancının dil öğrenemediği ve yaşadığı topluma uyum sağlayamadığı belirtilmektedir. Entegrasyon konusunda yabancının suçlanabilmesi için yerli toplumların üzerine düşen sorumluluğu getirmiş olması gerekir. Her ne kadar İsviçre’de çok kültürlü çok dilli ve çok milletli yapının avantajı sayesinde Türk toplumunda ciddi entegrasyon sorunu görülme de, İsviçre’de istihdam, eğitim, sağlık hizmetleri ve topluma yönelik mal ve hizmetlerin sağlanmasında yabancılara karşı ayrımcılık yapılması, aslında yerli toplumun yabancılara tam olarak uyum sağlayamadığını da göstermektedir. Bu noktada İsviçre’de ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını sağlayacak projeler hayat geçirilmelidir.

İsviçre’de bulunan Türk toplumunun en önemli sorunu Türkçe eğitimi konusunda yaşanan kurumsal aksaklıklardır. Bu aksaklıklar hem İsviçre’den hem de Türkiye’den kaynaklanmaktadır. İsviçre açısından problem ülke çapında Türkçe eğitimi konusunda tek bir rejimin olmamasıdır. Bu konuda İsviçreli makamların Türk toplumunun anadil eğitimini federal düzeyde çözümlenmesi gerekmektedir. Türkiye açısından sorun Türkiye’nin İsviçre’de bir milli eğitim müşavirinin olmamasıdır. Yirmi altı kantondan oluşan İsviçre’de her kantonun ayrı düzenlemeleri bulunmaktadır ve vatandaşlarımızın eğitime ilişkin ihtiyaçlarını organize edecek eğitim konusunda uzman bir kişinin görevlendirilmesi gerekmektedir.

İsviçre’de ziyaret edilen her üç ceza infaz kurumu da fiziki ve yaşam koşulları açısından iyi durumdadır ve ceza infaz kurumlarında görüşülen yurtttaşlarımızın idarenin tutum ve davranışları ile koşullar hakkında şikayetleri bulunmamaktadır. Ancak cezası infaz edilen ancak tedavi edilmesi gereken bir hükümlünün tedavisinin, sağlık kuruluşlarınca kabul edilmediği için, bir ceza infaz kurumunda gerçekleştirilmesi insan haklarına aykırıdır. Uluslararası belgelerde belirtilen hasta haklarına göre, hastalar tedavi olacakları kuruluşu seçme özgürlüğüne sahiptir. Dünya Sağlık Örgütü ve Avrupa Konseyi kaynaklı uluslararası doküman ve tebliğlere bağlı olarak belirlenen 14 temel hasta hakkından olan sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkına göre; “Her birey sağlık ihtiyaçlarının karşılanması için sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkına

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

sahiptir. Sağlık hizmetleri herkese eşit olarak verilmeli ve hastalığın türü, zamanı, ikamet yeri veya mali kaynaklar konusunda ayırım yapılmamalıdır.” Dünya Tabipler Birliği’nin Lizbon, Bali ve Santiago Bildirgeleri’ne göre de “herkese, ayrımcılık yapılmadan, tedavi hakkı verilmelidir ve hastalar, sağlık sisteminin işleyişi ile uyumlu olarak, hekimlerini veya diğer sağlık personelini ve sağlık kurumlarını seçme ve değiştirme hakkına sahiptir.” Bir hastanın sağlık kuruluşları arasında bile seçme özgürlüğü varken, İsviçre’de cezası infaz edilmiş bir kişinin sağlık kuruluşlarınca reddedilmesi insan haklarına uygun değildir.

Son olarak, Türkiye’de insan hakları alanında meydana gelen gelişmeler ülkeler hakkında raporlar hazırlayarak dünyada insan hakları ile ilgili gelişmeleri takip eden Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği’nin de dikkatini çekmiştir. Komiser Yardımcısı ile görüşmede Türkiye’de son yıllarda insan haklarına ilişkin mevzuat değişiklikleri, gelecekte yapılması öngörülen düzenlemeler ve Türkiye’de insan haklarının genel durumu üzerinde durulmuştur. Türkiye’nin insan hakları alanındaki hızlı ilerlemesinin uluslararası toplum tarafından da gözlendiği ve uluslararası alanda ülkemizin saygın bir ülke konumunda olduğu görülmüştür.

M .Zafer Üskül
Mersin Milletvekili

Mehmet Arıkan
Kahramanmaraş Milletvekili

Malik Ecder Özdemir
Sivas Milletvekili

Gürcan Dağdaş
Kars Milletvekili